

Source Sheet for *The First Shabbos*

Barry Yaffe

שמות טו, שבת שירה, פרשת בשלח

כב ויסע משה את-ישׂראל מים-סוף ויצאו אל-מדבר-שור וילכו שלשת-ימים במדבר ולא-מצאו מים. **כג** ויבאו מרתה ולא יכלו לשתת מים ממרה כי מרים הם על-כן קרא-שמה מרה. **כד** וילנו העם על-משה לאמר מה-נשתה. **כה** ויצעק אל-י-הנה ויורהו יהנה עץ וישלף אל-המים וימתקו המים שם לו חק ומשפט ושם נסהו. **כו** ויאמר אם-שמוע תשמע לקול יהנה אליהו והישׂר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמת כל-חקיו כל-המחלה אשר-שמתו במצרים לא-אשים עליך כי אני י-הנה רפואה.

רש"י על שמות ט"ו:כ"ה

שם שם לו. במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם, **שבת**, ופנה אדמה, ודינין (סנהדרין נ"ו):

בראשית פרק ב

א ויכלו השמים והארץ וכל-צבאם : **ב** ויכל א-להים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל-מלאכתו אשר עשה : **ג** ויברך א-להים את-יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל-מלאכתו אשר-ברך א-להים לעשות :

אור החיים על בראשית ב:ב'

...ונראה שיכיון הכתוב לומר על דרך אומרים ז"ל (חגיגה יב) **כי העולם היה רופף ורועד עד שבאה שבת ונתקיים העולם ונתייסד.** והכוונה הוא כי ביום שבת ברא ה' **נפש** העולם" והוא סוד אומרו "וביום השביעי שבת וינפש".... ל משמעות פשט הכתוב אינו יוצא ממנה שנתכוון לומר כיון ששבת פירושו בא שבת וינפש פירושו נשפע שפע החיוני בכל הנבראים כי קודם השבת לא היה נפש לכל הנבראים.

וכן מצאנו לרז"ל בספר הקדוש זוהר התורה (תזריע מד.) שנתנו טעם למצות ה' למול ביום השמיני ושלא לקרב קרבן לה' עד יום הח' כי הטעם הוא עד עבור עליו יום השבת ויהיה בעל נפש. והוא שאמר הכתוב **ויכל אלהים וגו'**, פירושו שכלה ה' באמצעות יום השביעי מלאכתו וחזר ופירש מה הוא מלאכתו שכלה לא שהיה חסר דבר מעשותו ועליו הוא אומר ויכל **אלא הכוונה היא אשר עשה פי' המלאכה שכבר עשה עדיין היתה חסרה דבר המעמיד ובאמצעות יום השביעי בו נגמר הענין.** וכזה נתיישב מה שדקדקנו. גם בזה הרווחנו למצוא בתורה בריאת יום השביעי עצמו כדרך שהודיעה אותנו התורה בריאת יום ביומו דכתיב ויהי ערב וגו' הרי זה מגיד היות הערב והיות הבקר וכאן לא מצינו שהודיע בריאת יום זה....

ב:ג'

...**כי בו שבת וגו'.** צריך לדעת כוונת הכתוב במאמר זה. ונראה לפרש לפי מה שכתבנו למעלה כי העולם היה חסר הקיום עד שבאתה שבת ועמד העולם. ויש להעיר בזה שאותם ימים קודם שבאה שבת במה היה העולם עומד וכשם שהספיק לחיות באותן ימים בלא נפש השבת היה מתמיד והולך :

אכן מצינו כי הקדוש ברוך הוא גילה הדבר במה שאמר (שמות כ"ז:א) בעשרת הדברות "כי ששת ימים עשה ה' את השמים וגו'" הרי גילה כי בשעת הבריאה לא ברא ה' כח בעולם זולת לעמוד ששת ימים לטעם הנודע לו גם ידוע ליודעי אמת. ונתחכם ה' וברא יום אחד הוא ידוע לה' ובו ביום חוזר ה' ומשפיע 'נפש לעולם' שיעור המקיים עוד ששת ימים וכן על זה הדרך וזולת זה היום היה העולם חרב בגמר ששת ימים וחוזר לתוהו ובוהו וצריך ה' להכינו פעם ב' ובאמצעות שבת העולם עומד, והוא אומרו **כי בו** פירוש באמצעות יום זה שבת מכל מלאכתו ופירש מה הוא המלאכה היא הבריאה עצמה כי לא מהתיקון שהוא המעשה לבד שבת אלא גם מהבריאה, וכבר כתבתי למעלה שהבריאה היא יש מאין והוא מה שנברא ביום ראשון בדיבור אחד והמעשה הוא התיקון אשר תיקן דבר יום ביומו ובאמצעות יום שבת משפיע בכללות העולמות רוח המקיימת עוד ששת ימים .

ולפי פירושינו זה מצאנו נחת רוח במאמר אחד שאמרו ז"ל (שבת קיט:): כל המקדש וכו' ואומר ויכלו וגו' כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית ע"כ. ודבריהם רחוקים ודחוקים לפי הנראה מי שמע כזאת שיבא אדם וישתתף בדבר שכבר נגמרה מלאכתו אין אחר מעשה כלום ובמה יעשה שותף. עוד מה היא הפעולה הגדולה הזאת שבאמצעותה ישיג השגה זו. **ועוד** לו יהיה שיהיה מעשה זה גדול עד מאוד מנין להם לומר דבר זה שהוא נעשה שותף ואם לצד הגדלת השכר היה להם להגדיל שכרו לחלק לו ברבים (ישעיהו נ"ג:י"ב) ואורך ימים וגבורה ועושר וכו' ומנין מצאו להאריך לשון לצד עילאה להשתתף עמו במעשה בראשית .

ולמה שפירשתי אמת יהגה חכם ודבר ה' בפיהם אמת בטעם צודק כי להיות שהשבת הוא המקיים העולם כל ששת ימים ואחר עבור ששת ימים יבא שבת אחרת ויחיהו ויקיימהו עוד ששת ימים אחרים, ולך לדעת כי מציאות השבת בעולם הוא קיומו שמקיימים אותו כי אם אין מקיימים שבת אין שבת, ותמצא שאמרו ז"ל (שבת קנא:): חלל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה ואם אין שומר שבת מה זאת עושה. ולזה כל המקדש את השבת וכו' פירוש מקיים ושומר קדושתו באמצעות זה ישנו לשבת ומאמצעותו מתקיים העולם. הראת לדעת כי הוא המקיים העולם ואין לך שותף גדול מזה כדין וכהלכה. ולך לדעת כי מיום ברא אלהים אדם לא חסר העולם דבר המעמיד צדיק יסוד עולם שהוא שומר שבת כי אדם שומר שבת היה ע"ה (ב"ר כב) ואחריו קם שת בנו כי הוא היה צדיק גמור ואחריו כמה צדיקים וכשזה נופל כבר בא השמש שומר שבת מתושלח וכו' נח שם אברהם וכו' ומשם לא פסקה שמירת שבת מישאל ואפילו במצרים היו שומרי שבתות כמאמרם ז"ל (שמו"ר פ"א) ונכון ...

חגיגה י"א:

אין דורשין בעריות בשלשה. ולא במעשה בראשית בשנים. ולא במקרב בתיחיד, אלא אם פן הנה חכם ומבין מדעתו. כל המסתפל בארבעה דברים, רתוי [וגורס' ראוי] לו פאלו לא בא לעולם, מה למעלה, מה למטה, מה לפנים, ומה לאחור. וכל שלא חס על פבוד קונו, ראוי לו שלא בא לעולם:

בראשית א':ה'

ויקרא א-להים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:

בראשית רבה ג':ז'

(ז) אמר רבי יהודה בר סימון, יהי ערב אין פתיב פאן, אלא ויהי ערב, מפאן שיהיה סדר זמנים קדם לכן. אמר רבי אבהו מלמד שיהיה בורא עולמות ומחריבן, עד שברא את אלו, אמר דין הנין לי, ונתהון לא הנין לי. אמר רבי פנחס טעמיה דרבי אבהו (בראשית א, לא): ויבא א-להים את כל אשר עשה ונהנה טוב מאד, דין הנין לי ונתהון לא הנין לי.

במדבר כח

א וַיְדַבֵּר יְ-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. ב צו אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת-קִרְבָּנֵי לֶחֶמִי לְאִשֵּׁי רִיחַ גִּיחְחֵי תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ. ג וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרְיבוּ לִי-הֵנָּה כִּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תְּמִיד. ד אֶת-הַכֶּכֶּשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֵת הַכֶּכֶּשׂ הַשְּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים. ה וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֶלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן פְּתִית רְבִיעֵת הֵהִינּוּ. ו עֹלֹת תְּמִיד תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים לְרִיחַ אִשָּׁה לִי-הֵנָּה. ז וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הֵהִינּוּ לְכֶכֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֹּד נִסְךְ שֶׁכֶר לִי-הֵנָּה. ח וְאֵת הַכֶּכֶשׂ הַשְּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים כְּמִנְחַת הַבֶּקֶר וְכִנְסָכוֹ תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיחַ גִּיחְחֵי לִי-הֵנָּה. {פ} ט וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי-כִבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֲשָׂרֹנִים סֶלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ. י עֹלֹת שַׁבַּת בְּשַׁבְתּוֹ עַל-עֹלֹת הַתְּמִיד וְנִסְכָּהּ.